

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • IUNIE 2019 • NR.6 (160)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Sorina Ștefârță, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

1. Nicu Popescu, ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova: „Mandatul meu și al Guvernului este să câștigăm ceva pentru cetățenii Republicii Moldova”
2. Editorial de Viorica Zaharia, președintă a Consiliului de Presă, redactoră-șefă la portalul Moldovacurata.md: „În așteptarea justiției și a... masei critice care să producă schimbarea”
3. Paul Ivan, Senior analist la Centrul European de Politici: „Castelul de cărți, care se prăbușește rapid, ne arată cât de fragil era sistemul...”
4. Opinia expertului. Dionis Cenușa: „Primăvara anti-oligarhică” sau iluzii temporare în Moldova, Ucraina și Georgia”

Importante, pe scurt

La puțin peste o lună de la învestire, Guvernul Maia Sandu a întreprins mai mulți pași pentru a restabili și a consolida dialogul țării cu Uniunea Europeană. În cadrul primei sale vizite la Bruxelles, șefa Cabinetului de miniștri a avut mai multe întreveneri cu oficialii de rang înalt ai UE, care au asigurat-o de faptul că atât la nivelul instituțiilor UE, cât și la cel al statelor membre există disponibilitatea de a sprijini Republica Moldova în programul de reforme și de edificare a unor instituții funcționale. Maia Sandu a informat oficialii UE despre ultimele evoluții politice de la Chișinău și a menționat că actuala guvernare are drept scop reconstruirea instituțiilor democratice și refacerea încrederii cetățenilor în propriul stat. De asemenea, au fost abordate subiectele ce țin de asistența UE, relațiile comerciale, securitatea energetică, dimensiunea sectorială a Acordului de Asociere și valorificarea plenară a Zonei de Liber Schimb. Un subiect aparte a fost condițiile pentru deblocarea asistenței financiare europene.

Ambasada României la Chișinău a organizat un eveniment informal pentru a marca încheierea cu succes, la 30 iunie, a primei Președinții române a Consiliului Uniunii Europene. La eveniment au participat membri ai Guvernului, deputați și alți oficiali de rang înalt, reprezentanți ai mediului diplomatic acreditat la Chișinău și ai mediilor academic, cultural și asociativ din Republica Moldova. Ambasadorul român, Daniel Ioniță, a trecut în revistă realizările președinției României la Consiliul UE printre care: peste 90 de acte legislative ale UE pentru viitorul Europei și în beneficiul tuturor europenilor; organizarea Summit-ului informal al UE de la Sibiu, la care șefii de state și de guverne din UE și-au reafirmat angajamentul de a continua să colaboreze cu partenerii din întreaga lume; organizarea reuniunii de la Bruxelles, în cadrul căreia Consiliul European a stabilit prioritățile generale ce vor ghida activitatea UE în următorii cinci ani; consolidarea Parteneriatului Estic - punct prioritar al Agendei Președinției Române. În acest context, a fost reafirmată „disponibilitatea României de a continua sprijinul ferm pentru parcursul european al țării noastre și reformele necesare la nivel atât european, cât și bilateral”. De asemenea, a fost reiterat faptul că „România este pregătită să ajute Chișinăul pentru a-și îndeplini angajamentele asumate în relația cu UE și pentru a comunica realizările Republicii Moldova la Bruxelles”.

Guvernul SUA va majora cu 29 de milioane USD finanțarea pentru guvernare democratică și creștere economică în Republica Moldova, în baza a două scrisori de implementare semnate de către Premiera Maia Sandu și Brock Bierman, Adjunctul Administratorului Biroului USAID pentru Europa și Eurasia. Finanțarea preconizată pentru guvernare democratică va facilita crearea unor instituții funcționale și implicarea cetățenilor în luarea deciziilor, va promova eficientizarea și transparența administrațiilor locale, va îmbunătăți accesul la serviciile municipale și va promova descentralizarea și reformele judiciare. Alte domenii-cheie sunt crearea condițiilor prielnice pentru organizațiile societății civile și din mass-media. Finanțarea menită să contribuie la creșterea economică și promovarea economiei orientată spre export, sporirea competitivității, crearea locurilor de muncă și diversificarea surselor energetice.

Un proiect idealist, pe ascuțita sabie a speranței..

Berlin, 16 iulie 2019

Sorina Ștefârță

Fotografia care deschide această ediție a Buletinului informativ vine să deschidă și o nouă etapă istorică în și pentru Republica Moldova: Maia Sandu pe post de Prim-ministră,

discutând senin, colegial cu cancelara germană Angela Merkel, cea mai importantă personalitate europeană a momentului. Cine își imagina acum două-trei luni așa ceva?! (Nu îndrăznesc să întreb și „Cine a știut?”, căci la sigur au fost extrem de

puțini...) Cert este că, după „marea supărare Filat” în 2015, apoi „marea supărare Leancă” în 2016, se părea că inima Angelei, ca și porțile Berlinului, ne sunt închise pentru mulți ani încolo. Dar lucrurile într-adevăr se pot schimba peste noapte și...

Un proiect idealist, pe ascuțita sabie a speranței...

► Mesajele transmise de la Chișinău de la 8 iunie încoace sunt ferme și îndrăznețe.

- „Sprijinul Dvs. pentru Republica Moldova nu a fost niciodată despre interese. Pentru noi și pentru Dvs., schimbările în sistemul de guvernare din țara noastră sunt despre puterea transformativă a idealurilor europene, despre forța de atracție a unui model liberal democratic de societate, având la bază libertatea, drepturile omului și economia socială de piață”.
- „Știu că sunteți dezamăgită de mulți politicieni din Republica Moldova. Mă aflu astăzi aici pentru a vă ruga să credeți în perspectiva țării mele de a deveni un stat european funcțional. Avem o sarcină dificilă înaintea. Am luptat împotriva unui stat opresiv și am oprit declinul total al Republicii Moldova. Acum trebuie să reconstruim statul și să restabilim încrederea cetățenilor noștri și a partenerilor strategici ai țării noastre. Trebuie să curățăm Moldova de corupție și de schemele de spălare de bani și să ne asigurăm că instituțiile statului funcționează în interesul oamenilor.
- „Niciun stat în tranziție nu poate atinge imediat aceste obiective. Ce contează acum este direcția spre care ne îndreptăm și motivele care ne ghidează. Voi insista pe numirea unor profesioniști neafiliați politic în pozițiile-cheie, precum cea de procuror general, judecători la Curtea Constituțională și în funcțiile de conducere din instituțiile anticorupție. Acești oameni vor fi independenți și nu vor accepta ordine din partea nimănui, așa cum s-a întâmplat în trecut. Acesta este un principiu fundamental pe care îl vom respecta necondiționat”.
- „Vrem să relansăm proiectul idealist cu privire la

dezvoltarea Republicii Moldova. Nu doar vom spune că suntem europeni. Ce ne propunem noi este să schimbăm Republica Moldova din interior, pentru a putea fi acceptați în Uniunea Europeană drept un membru de încredere, cu instituții democratice funcționale. Mai mult decât oricând, ne bazăm pe sprijinul vostru pentru procesul de transformare a țării într-un stat european care pune interesele cetățenilor în capul listei de priorități.

Sunt doar câteva dintre tezele enunțate de Maia Sandu în ziua de 16 iulie 2019 la Berlin și sunt convinsă că și-ar dori să-i reușească până și contestatarii acestei noi Puteri. Căci deja prea „oțetită” deja era stabilitatea... Între timp, la Bruxelles, speranța legată de Republica Moldova s-a reaprins și la proaspetii deputați europeni.

„UE are un instrument foarte puternic și unic în ceea ce privește proliferarea securității, stabilității, statului de drept și creșterii economice - politica de extindere. Aș dori să profit de ocazie pentru a o îndemna pe noua Președintă a Comisiei Europene să promoveze o politică ambițioasă de extindere - spre țările din Balcanii de Vest și, mai târziu, către Ucraina, Georgia și Moldova. Oamenii din aceste țări merită solidaritatea noastră și noi merităm o vecinătate pașnică și stabilă...”, a declarat, în mesajul său de susținere a nemțoaicei Ursula von der Leyen la șefia Executivului comunitar, deputatul lituanian Andrius Kubilius.

Știu, cu un deputat lituanian nu se face primăvara. Și nici extinderea Uniunii Europene. Dar totul e să nu te temi și să pornești. Chiar dacă (dată fiind alianța), speranța nu este decât un proiect idealist, purtat pe ascuțitul vibrant al unei săbii. Cât ne vom menține echilibrul... aflați din cea de-a șasea ediție a Buletinului informativ.

Mandatul meu și al Guvernului este să câștigăm ceva pentru cetățenii Republicii Moldova

Nicu Popescu, ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova

Politica externă este, probabil, domeniul cel mai monitorizat, dar și cel mai taxat atât de susținătorii noii Puteri de la Chișinău, cât și de cei care o tratează în mod sceptic. Motivele acestui interes sporit sunt diverse - de la mult-pătimitul factor geopolitic, invocat cu și fără treabă în discursul public din ultimii ani, până la legitima îngrijorare legată de însăși componența, respectiv de disonanțele din cadrul alianței de guvernare la capitolul dat. Căci, deși fermă în acțiunile sale pe intern, aceasta este mai mult decât eclectică în poziționarea sa pe plan extern.

Un exemplu recent este cel când, aproape în paralel, ministrul de Externe se întâlnește cu oficiali NATO, iar Președintele revine la subiectul neutralității permanente a țării... Situația pare să nu-l afecteze, totuși, pe noul ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene care, cu o impresionantă experiență internațională în spate, și-a propus să propulseze, măcar cu un pas, și Republica Moldova la nivel internațional. Astfel încât, în puțin peste o lună de la preluarea mandatului, a devenit vocal atât ministerul, cât și - grație interacțiunii intense a noului ministru cu oficialii de rang înalt din UE și SUA - și țara per ansamblu. Iar odată cu aceasta putem deja vorbi de primele succese,

Bruxelles, 15 iulie 2019. După întrevederea cu Federica Mogherini, Înalțul Reprezentant al UE pentru Politică Externă și de Securitate

cum ar fi deblocarea de către Bruxelles a programelor de asistență pentru Republica Moldova.

Integrarea europeană rămâne linia roșie a politicii externe de la Chișinău, ne asigură Nicu Popescu, „Republica Moldova fiind ferm și ireversibil ancorată în spațiul european...”. În ce măsură va reuși

el ca ministru, instituția pe care o conduce și echipa guvernamentală pe care o reprezintă să nu se abată de la acest drum, în condițiile unei alianțe politice fragile și... destul de „delicate”, cred că vom vedea deja la toamnă. Căci, mai mult ca sigur, scrutinul electoral local va readuce și introduce și subiecte de politică

externă pe tapet. Deocamdată, însă, vă propunem să vedeți o retrospectivă media a principalelor afirmații făcute de Nicu Popescu în calitatea sa de șef al diplomației moldovenești, și care vin să traseze principalele linii de conduită și de acțiune pentru perioada imediat următoare.

Despre deblocarea asistenței financiare a UE

Anul trecut Uniunea Europeană a suspendat asistența financiară pentru Republica Moldova din cauza anulării alegerilor de la Chișinău și iată că astăzi, 15 iulie 2019, UE a anunțat deblocarea acestei asistențe. S-a întâmplat într-un timp record și este evident că decizia cu pricina face parte din procesul de relansare a relației dintre UE și Republica Moldova. Și mai este un semn pentru sprijinul reformelor lansate la Chișinău, în special, pe domeniile anticorupție și de-oligarhizare. Această primă tranșă de 14,5 milioane de euro este o dovadă a sprijinului pe care UE ni-l acordă ca urmare a încrederii în măsurile deja întreprinse de noul Guvern, dar și pentru încurajarea programului de reforme pe care ni l-am propus să-l realizăm cu succes.

Mandatul meu și al Guvernului este să câștigăm ceva pentru cetățenii Republicii Moldova din relații bune cu Germania, cu Bruxellesul, cu Statele Unite, cu Rusia; acesta-i mandatul nostru - să avem relații externe care aduc beneficii tuturor cetățenilor Republicii Moldova prin politica externă pe care o implementăm.

Despre relația cu Uniunea Europeană, intrată într-o nouă etapă

La invitația înaltului reprezentant al UE pentru Politica Externă și de Securitate, Federica Mogherini, la 15

iulie, am avut o întâlnire la Bruxelles cu miniștrii de Externe ai statelor UE. În timpul discuțiilor avute la Consiliul Afacerilor Externe al UE am prezentat situația actuală din Republica Moldova, programul de reforme și și prioritățile de politică externă ale țării noastre. Le-am cerut omologilor mei din UE sprijinul pentru realizarea Acordului de Asociere, pentru recuperarea banilor sustrași din sistemul bancar moldovenesc în contextul fraudei bancare de proporții, dar și pentru dinamizarea cooperării cu instituțiile europene și cu statele membre.

Răspunsul a fost unul pozitiv, ceea ce înseamnă că atitudinea Uniunii Europene față de noi deja s-a schimbat, în acest nou context politic și geopolitic. Misiunea noastră este să asanăm relația dintre Chișinău și Bruxelles, astfel încât integrarea europeană să nu fie doar o lozincă uzată și abuzată de actorii politici locali, ci un proces care se transformă în acțiuni pe care le pot simți cetățenii. Pentru că, prin relația noastră cu UE, oamenii exportă bunuri în Europa, creează locuri de muncă, respectiv plătesc impozite și salarii. Fără acces pe piața europeană țara noastră nu și economia ei nu pot exista... Cert este că Republica Moldova trebuie să-și facă temele, iar pentru noi prioritatea numărul unu este să rezolvăm aceste problemele din cauza cărora țara nu a fost luată în serios și a fost izolată de spațiul european. Doar așa vom putea răspunde mai bine la doleanțele cetățenilor care vor ca Republica Moldova să fie un stat guvernat corect, fără corupție, fără abuzuri antidemocratice și oligarhi. Asta este miza întregii politici externe a statului nostru.

Despre parteneriatul cu socialiștii și Acordul de Asociere

Acordul de coaliție de la Chișinău menționează explicit faptul că Guvernul

Republicii Moldova și Parlamentul, și Președinția continuă să implementeze angajamentele externe și internaționale ale țării noastre, inclusiv Acordul de Asociere, inclusiv acordul conform căruia cetățenii moldoveni pot călători fără vize în Uniunea Europeană. Asta este geografia noastră, asta este istoria noastră și nicio forță politică de la Chișinău nu poate revizui aceste legături care ne leagă cu UE, pentru că, fără acces pe piața europeană, Republica Moldova ar intra într-un colaps imediat și aceasta este o realitate care va condiționa comportamentul politic al tuturor forțelor politice din țară. Indiferent de preferințele unor sau altor partide politice de la Chișinău, Republica Moldova trăiește într-un context economic, geografic și politic foarte clar. Statistica de comerț extern ne arată că 68% din exporturile țării se îndreaptă spre UE, iar România este cel mai mare partener comercial al nostru. Cu astfel de dependențe comerciale, orice partid politic, orice guvern, orice jucător politic responsabil de la Chișinău nu poate să se dea în lături de la cooperarea cu UE și de la ancorarea mai fermă a țării în spațiul european.

Despre statutul de neutralitate permanentă și riscul federalizării

Republica Moldova este un stat neutru conform Constituției. Niciun Guvern anterior nu a revizuit acest statut și nici Guvernul actual nu revizuieste acest statut constituțional al Republicii Moldova. Deci, în acest sens datele problemei nu s-au schimbat. S-a mai discutat anterior recunoașterea sau nerecunoașterea acestui statut de neutralitate în plan internațional, dar realitatea rămâne că Republica Moldova este un stat neutru conform Constituției și acest lucru nu se schimbă."

În ceea ce privește federalizarea, discuția este foarte teoretică. Jumătate

din majoritatea guvernamentală e categoric împotriva federalizării. Chiar și PSRM și președintele Dodon au spus că nu își doresc revizuirea acordurilor și înțelegerilor anterioare la care Republica Moldova e parte; prin urmare, nu doresc revizuirea Acordului de Asociere cu UE, nu vor cere nici revenirea la discuțiile privind federalizarea. Un alt lucru care mă face să fiu destul de calm în privința acestor riscuri ale federalizării este faptul că societatea, opinia publică este foarte negativă față de această idee. Peste 80% din cetățeni nu își doresc federalizarea - deci, există o constrângere foarte puternică asupra marjei de manevră a partidelor politice.

Despre restabilirea dialogului cu Rusia

La suprafață, societatea din Republica Moldova pare divizată în materie de politică externă - o mare parte a concetățenilor noștri ar prefera o apropiere de Federația Rusă, o altă parte care-și doresc integrare europeană, însă un lucru care-i unește pe toți acești cetățeni este dorința de a avea relații bune, stabile, în beneficiul Republicii Moldova, cu toți partenerii noștri externi. Cu Rusia, cu Ucraina, cu Belarus, cu Uniunea Europeană, cu Statele Unite și evident, cu România.

În acest sens, un lucru care unește această coaliție și această nouă guvernare este această dorință, pe de o parte, de a continua apropierea Republicii Moldova de UE și, pe de altă parte, de a normaliza relațiile cu Federația Rusă. Aceasta înseamnă și deblocarea relației economice cu Federația Rusă, respectiv accesul pe piețele din Est. Este un lucru foarte important pentru concetățenii noștri - în special, pentru producătorii agricoli, căci posibilitatea de a exporta înseamnă bunăstarea lor, capacitatea noastră de a crea locuri de muncă, de a atrage investiții. În sensul ăsta, orice

Mandatul meu și al Guvernului este să câștigăm ceva pentru cetățenii Republicii Moldova din relații bune cu Germania, cu Bruxellesul, cu Statele Unite, cu Rusia; acesta-i mandatul nostru - să avem relații externe care aduc beneficii tuturor cetățenilor Republicii Moldova prin politica externă pe care o implementăm.

normalizare a relațiilor noastre externe consolidează edificiul numit Republica Moldova și capacitatea ei de a se moderniza și a deveni mai prosperă.

Despre România ca element de ancorare în spațiul european

Cu România avem o relație privilegiată, o istorie comună, o limbă comună. Pe lângă reiterarea acestor relații însă, este important să lucrăm pe mai multe dosare practice, atât bilateral, cât și pe relația UE - Republica Moldova. În plan bilateral, avem un interes comun de a accelera construcția Gazoductului Ungheni-Chișinău, care e legat deja la sistemul de gazoduct din România, un proiect întârziat. Esențial e acum să-l accelerăm, în măsura posibilului, astfel încât Republica Moldova să aibă

alternative și să-și asigure o securitate energetică mai mare. Alte proiecte țin de dezvoltarea drumurilor, dar și de o eventuală construcție a mai mult poduri peste Prut, astfel încât să putem facilita circulația bunurilor și a persoanelor.

Există și mai multe proiecte de asistență bilaterală din partea României către Republica Moldova și în domeniul educației, și în domeniul culturii. În definitiv, România este principalul nostru partener comercial și este calea noastră de acces spre UE. Este, așadar, o relație puternică ce contribuie la modernizarea Republicii Moldova și care ne vor permite să ancorăm și mai mult țara în spațiul european.

Sorina Ștefăruță

Editorial

În așteptarea justiției și a... masei critice care să producă schimbarea

Viorica Zaharia,
președintă a Consiliului de Presă,
redactoră-șefă la portalul
Moldovacurata.md

Acum trei ani, mergeam cu regularitate la ședințele de judecată din cadrul unui dosar de corupție, învinuții fiind doi lideri de sindicat. Acolo, de fiecare dată, mă întâlneam cu o doamnă-martor în dosar care, în aceeași perioadă, se mai judeca într-o cauză, civilă, la aceeași judecătorie. Și mergea și acolo la ședințe... Situația în cauză i-a permis să compare comportamentul judecătorilor și să-mi spună, într-o zi: „Câtă diferență între magistrați! Aici, în dosarul penal cu doi corupți, judecătorul (unul cu o experiență de aproape zece ani în sistem - n.n.) pare absent. Se uită în computer în timpul audierilor, parcă nici nu ne vede și aude, iar grefiera scrie. Iar acolo, în dosarul civil, am dat peste un cu totul altfel judecător... Când ne audiază, el ne ascultă, își notează, ne întrerupe și pune întrebări, și cere precizări de fiecare dată când nu îi este clar ceva. El ne aude! Îl văd implicat. Și am speranța că va judeca după lege...”.

Am verificat cine era judecătorul „bun”. Avusesem dreptate. Era tânăr, lucra ca judecător de doi ani. Știam că în sistem intrau în ultimul timp magistrați tineri, bine pregătiți și de bună-credință, pe care eu îi vedeam încă entuziaști și, asemeni celor din filme, având ambiția de a face, cu adevărat, dreptate oamenilor. M-am întrebat însă, cu scepticismul de jurnalist, oare cât se va mai putea menține astfel acel judecător?..

Într-un alt proces, începând cu anul 2014 mergeam, ședință de ședință, în aceeași instanță, la examinarea dosarului penal în care un fost ministru, de pe vremea comuniștilor,

era judecat pentru abuz în serviciu. Prejudiciul - circa două milioane de lei bani publici, intrați în conturile firmei familiei pentru servicii de care nimeni nu avea nevoie. Când m-a văzut prima dată, judecătorul, tot el președintele instanței, m-a întrebat nervos: „De ce atâta interes pentru acest dosar? Cine v-a trimis aici?”. M-am simțit, brusc, incomod, fiind pusă în situația de a-i explica magistratului lucruri care mie îmi păreau evidente: „...Păi, este vorba despre o întreprindere de stat, este firesc ca presa să urmărească în ce mod sunt penalizați foștii funcționari publici învinuiți de prejudicierea statului”. „Dvs. știți deja că vor fi penalizați?! Știți deja și sentința?!”.

În fine, judecătorul s-a liniștit și la alte ședințe am asistat fără vreo problemă. Cu procurorul care se ocupa de dosar abia dacă ne salutăm. Inițial, el nici nu voia să facă declarații pentru articolul meu, spunând că va comenta doar după sentință și arătându-se convins că va avea sentință de condamnare pentru fostul ministru... Mi-am zis că, probabil,

vrea să câștige acest dosar fără tam-tam în presă, mai ales că avea și probe concludente... pentru ca într-o zi să mă sune și să mă roage, un pic afectat, să vin neapărat la următoarele ședințe, întrucât... simte că învinuitul va fi achitat. Iar cu presa în sală cresc șansele că instanța se va jena să pronunțe o hotărâre de achitare, când fapta penală e atât de evidentă. Și totuși, sentința a fost una de achitare, într-un final. Judecătorul a notat în document că interesul public nu este o parte vătămată concretă și, deoarece nu se știe cui exact i-a fost adus prejudiciul, persoana se achită.

De ce vă povestesc despre acești doi oameni acum? Primul gând care mi-a venit după „căderea” vechii Puteri, iar odată cu aceasta și reactivarea speranțelor de a vedea în Republica Moldova o justiție adevărată, a fost tocmai la judecătorul care știe să asculte părțile și la procurorul care vede cum îi este călcată în picioare munca, dar care se agață de orice este legal posibil ca să obțină o sentință de condamnare a unui corupt. M-am întrebat imediat: „Oare mai sunt, ambii, în sistem? Nu s-au compromis oare și ei între timp și oare au avut răbdare să reziste până la „zilele bune” din justiție? Câți or mai fi rămas de felul lor prin birourile justiției și procuraturii?”. Or, nu mă îndoiam atunci de buna lor credință și de dorința de a-și face munca profesionist.

Victor Munteanu, director al Programului de Drept al Fundației Soros Moldova, spunea acum câțiva ani că reforma justiției în țara noastră, pentru care Uniunea Europeană dăduse mulți bani, a eșuat. Unul dintre motive - nu exista o masă critică de oameni care să producă schimbarea și să se opună sistemului. Îi dădeam dreptate atunci și îi dau dreptate, îngrozită, și astăzi. De ce îngrozită? Pentru că acum, șansele ca schimbarea să fie făcută sunt mai mari ca niciodată. Dar masa critică tot nu există.

Temerea cea mare este că nu are de unde se forma acum un nucleu de profesioniști integri. Profesioniști sunt. Oamenii integri sunt. Dar profesioniști și integri - mai rar până la deloc. Un prim semn că, din păcate, am dreptate, atunci când mă îndoiesc să avem luxul de a găsi oamenii potriviți, mi-l arată concursul public pentru angajarea șefului Inspectoratului General al Poliției. Unii pretendenți sunt cunoscuți ca piese ale sistemului pe care îl vrem demolat, alții ies în evidență prin proprietățile un pic cam scumpe pentru funcțiile de bugetari pe care le-au avut... În plus, selectarea unor șefi vechi pentru funcții noi nu ar fi tocmai bine înțeleasă de publicul care nu mai vrea să audă de exponenții, camuflați sau declarați, ai fostei guvernări, compromisă total.

Noua conducere este, bineînțeles, într-o situație delicată. O lustrare totală nu poate fi realizată - n-o recomandă nici experții în justiție din afară. În același timp, dacă în instituțiile care ne așteptăm să fie asanate vor rămâne elementele compromise, încrederea publicului, dar și durabilitatea schimbărilor vor fi compromise și ele.

Și totuși, o lustrare - să-i zicem, parțială - ar fi necesară. Raportul Kroll 2, ținut ascuns atâta vreme și publicat, în sfârșit, la începutul lunii iulie, arată că există nu doar oameni care trebuie judecați pentru ce au făcut, dar și dintre cei ce ar merita „lustrați” pentru ce nu au făcut. Or, toți cei care au avut acces la informația relevantă despre fluxurile de bani, care au bănuț (e suficient!) că au loc tranzacții necurate și nu au făcut nimic, de asemenea trebuie să răspundă. Dincolo de pedepsele penale, ne-ar fi prins bine acum acea lege privind răspunderea ministerială, pe care Parlamentul așa și nu a adoptat-o, deși s-a tot fluturat cu ea și pe vremea guvernării comunistilor (2001-2009), și pe cea a guvernării Filat. Proiectul în cauză - care ultima dată apare în baza de date a Parlamentului în anul 2011 ca unul propus, dar retras - prevedea că miniștrii pot fi trași la răspundere pentru propriile fapte, dar, în anumite condiții, și pentru cele ale subordonaților, cum ar fi, de exemplu, situația în care, „având cunoștință despre acțiunile ilegale ale subordonaților săi, ministrul nu a întreprins măsurile necesare”.

Revenind la necesitățile urgente ale momentului, ajungem din nou la sistemul justiției, care nu înseamnă doar instanțele. Nimeni nu poate genera o rețetă ideală cum să faci curățenie într-un sistem de 400 de judecători și cam tot atâția procurori, plus un cop de ofițeri CNA. Trebuie evaluat fiecare dosar ca să poți lua o decizie și să nu ajungi să restabilești justiția prin injustiție. Acum, mai mult ca niciodată, autoritățile au nevoie de viziune, de judecată la rece și de un plan concret de asanare a sistemului, care să presupună, înainte de toate, reevaluarea elitelor - sau a falselor elite - instituționale.

Vrem noi sau nu vrem, o vor sau nu prea guvernării, testul justiției rămâne cel mai important test al Puterii politice de la Chișinău, oricare este sau va fi aceasta. Este, probabil, cea mai mare așteptare a societății și ultimele evenimente au arătat că, dacă nu îți onorezi acest contract social, mai devreme sau mai târziu, ești sortit să pleci.

Castelul de cărți, care se prăbușește rapid, ne arată cât de fragil era sistemul...

Paul Ivan, Senior analist la Centrul European de Politici

Viteza cu care se întâmplă, în această vară, evenimentele politice la Chișinău îi surprinde nu doar pe analiștii locali, ci și pe cei care urmăresc de la distanță Republica Moldova. Schimbarea unei Puteri care, deși înțelegeam cu toții că nu este infailibilă, nu părea deloc pregătită să plece „repede și acum”; demararea în forță a unor procese de asanare a vieții sociale, economice și politice, dar mai ales a sistemului de drept; readucerea țării pe agenda partenerilor internaționali și reanimarea dialogului cu Uniunea Europeană, inclusiv în sensul deblocării asistenței financiare... Și viteza, și intensitatea sunt atât de impresionante, încât multă lume se întrebă dacă sunt și adevărate, și... cât o să dureze. Întrebări legitime inclusiv din perspectiva faptului că noua guvernare este constituită din două formațiuni pe care puțini și le-ar fi imaginat în aceeași „barcă” politică.

Cum se vede această „barcă” și ce șanse are să ajungă la limanul schimbării de facto, calitative, a Republicii Moldova? Cum se înscriu evoluțiile de la Chișinău în contextul regional și care e miza și rolul marilor Puteri în ceea ce diplomații numesc „transferul pașnic al Puterii în Republica Moldova”, iar jurnaliștii au botezat-o drept „revoluția ambasadurilor”? Despre toate

acestea am discutat, la sfârșit de iunie, cu Paul Ivan, Senior analist la Centrul European pentru Politici de la Bruxelles, printre ale cărui obiecte de studiu se află și Republica Moldova. Îl ajută experiența diplomatică obținută în Ministerul român de Externe, dar și faptul că, în perioada în care a lucrat la Serviciul European de Acțiune Externă, a fost implicat în negocierea Acordurilor de Asociere cu Tbilisi și cu Chișinăul.

Fiecare dintre cele trei capitale au avut propriile poziții care, în acest caz, s-a întâmplat să se suprapună

■ **Dle Ivan, așa se face că ne întâlnim la o distanță de exact cinci săptămâni - și atunci, și acum pentru a discuta despre Republica Moldova. Și totuși, punctul de pornire al celor două discuții este mai mult decât diferit. Cât de previzibilă a fost alianța dintre PSRM și ACUM - și cât de previzibilă a fost debarcarea PDM? Azi la Chișinău**

- mai în glumă, mai nu prea - se zice că filmul cu comisarul Cattani este o poveste de adormit copiii în comparație cu ceea ce se întâmplă pe la noi...

■ Și pentru noi evoluțiile de la Chișinău au fost surprinzătoare, mai ales cât de rapid s-au mișcat lucrurile, dar, în același timp, era o variantă posibilă teoretic. Existau doar

trei partide mari și, drept urmare, doar câteva posibilități de a face un guvern, iar ceea ce avem astăzi era una din ele. Se și discutasă despre o posibilă conlucrare între PSRM și ACUM... Faptul că Guvernul PD a avut nevoie de cam o săptămână până să plece a creat o serie de momente tensionate, dar lucrurile s-au așezat până la urmă. Acum, rămâne de văzut ce se întâmplă după plecarea PD de la guvernare, când liderii săi au părăsit țara, iar persoanele-cheie din cadrul formațiunii își pierd influența. Ce se întâmplă mai ales în structurile ce au fost controlate de ei în ultimii ani. Este naiv să credem că va fi ușor să reformezi aceste instituții, să schimbi acest sistem care ține nu doar de vârful lui, ci merge mult mai adânc. Căci au fost multe persoane care au susținut regimul și chiar au profitat de el. În același timp... vedem un castel de cărți care se prăbușește rapid și asta ne arată cât de fragile erau relațiile sau lucrurile pe care se baza acest sistem. În realitate, mulți oameni nu îl agreau

și i se conforma doar pentru că de el depindeau slujbele lor, salariile și locul de muncă.

■ **Pentru mine viitorul acestui partid a devenit clar în clipa în care fostul premier Pavel Filip a anunțat că vor renunța la sediul luxos, pe motiv că nu mai au din ce-l întreține. Și la fel vor dispărea oamenii care erau „fidei” pentru că erau... fidelizați. În acest context, s-a zvonit cumva ce anume i-a zis Ambasadorul SUA lui Vlad Plahotniuc, încât l-a determinat să capituleze în doar zece minute?**

■ Nu am fost la sediul PDM în acea zi și nici la întâlnirea celor doi nu am asistat. Din punct de vedere legal și procedural, lucrurile erau clare: două partide care au majoritatea într-un Parlament ales legitim și democratic au decis să constituie un Guvern. Drept urmare, Cabinetul precedent trebuie să plece. Însă dl Plahotniuc și aliații săi au încercat să se opună respectivei logici... Acesta este motivul pentru care au și exista pozițiile foarte clare din partea Uniunii Europene, a Statelor Unite și chiar a Federației Ruse: când nu mai ai majoritatea, nu mai ai sprijinul, pleci. Bănuiesc că tocmai despre aceste reguli de joc i-a reamintit dl Ambasadorul Derek J. Hogan fostului lider democrat. Plus faptul că Statele Unite ale Americii, dar nici alte țări, nu vor susține un Guvern care nu beneficiază de legitimitatea necesară.

■ **Și totuși, senzația de nefiresc persistă - personal, încă nu am digerat imaginea cu Igor Dodon și Maia Sandu la guvernare... Și aici, vreau să vă întreb: ce șanse are acest guvern? Și ce polițe va trebui să plătească dacă se va adevăra că au dreptate cei care spun că am asistat la un târg dintre UE, SUA și Rusia?**

■ Sigur, nu-i o alianță naturală din multe puncte de vedere, dar nici că a fost un târg nu cred. Pur și simplu,

în acest punct, pozițiile lor au coincis. Motivele pentru care fiecare dintre cele trei părți a susținut această schimbare nu sunt aceleași, dar ele se suprapun parțial. Din partea Rusiei, știm că existau relațiile foarte tensionate cu dl Plahotniuc, deși pentru mine cauza acestora rămâne neclară... Și pentru mine este ciudat să-l văd pe Dmitri Kozak vorbind despre lucruri pe care propria sa țară nu le respectă, însă oricum nu cred că a fost o înțelegere - fiecare dintre cele trei capitale a avut poziția sa care, în acest caz, s-a întâmplat să se suprapună. Dar decizia a fost luată la Chișinău - două forțe politice au căzut de acord, în mod surprinzător pentru mulți moldoveni, dar și pentru multă lume din afară. În rest, sunt realist. Este clar că PSRM și ACUM s-au aliat nu pentru că au viziuni și valori comune, ci pentru a destructura regimul Plahotniuc. De aici, și numeroasele semne de întrebare legate de faptul cât de solid este acest guvern. Sunt îngrijorări legitime, căci n-a fost o alianță rezultată din negocieri deschise și transparente. Și, mai ales, nu este clar dacă noul Guvern va reuși să reformeze cu adevărat statul, fiind susținuți de un partid socialist care nu este neapărat cunoscut pentru eforturile sale reformatoare...

Rămâne de văzut cât de funcțională poate fi o astfel de alianță neobișnuită

■ **...Și care a susținut, într-un fel sau altul, regimul Plahotniuc, beneficiind din plin de pe urma lui. În acest context, cum vă explicați faptul că socialiștii s-au mulțumit cu doar câteva poziții în acest Guvern - Apărarea, SIS... S-ar părea că nu-i interesează economia sau educația, dar ce garanții avem că nu ne pomenim într-o zi cu o nouă inițiativă de a scoate Istoria Românilor din manuale?..**

■ Am spus și mai devreme: există destul de multe subiecte în care cele

două entități politice nu sunt pe aceeași lungime de undă și care pot genera potențiale situații de conflict - istoria, politica externă, aspectele identitare. Tocmai de aceea, cred că cel cel puțin o perioadă cele două părți vor evita aceste subiecte. În materie de politica externă, bunăoară, constat că s-a ajuns la un acord din partea socialiștilor, ca să continue implementarea Acordului de Asociere și dezvoltarea relațiilor cu Uniunea Europeană. În același timp, evident că vor dori să dezvolte relațiile economice cu Federația Rusă. Și mă aștept că Președintele Dodon va continua să aibă inițiativele lui proprii și va continua să călătorească la Moscova aproape în fiecare săptămână. Deci, rămâne de văzut cât de funcțională poate fi o astfel de alianță neobișnuită.

■ **Apropo de politica externă, ministrul Nicu Popescu, descendent și el din mediul academic și de cercetare, ne asigură că vectorul rămâne cel pro-european...**

■ Este unul dintre cei mai buni specialiști pe politica externă a Republicii Moldova, iar faptul că Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene a devenit automat mai vocal face dovada profesionalismului și a capacității sale. Dl Popescu a lucrat în Uniunea Europeană, are contactele necesare care se construiesc în timp, nu apar peste noapte. Faptul că încă de la început a avut sprijinul omologilor săi europeni și americani sunt semne bune. Evident că nu va depinde totul de el, va conta foarte mult ce se întâmplă în Republica Moldova și cât de mult reușește guvernul să facă. Până la urmă, există limite a ceea ce poți vinde în exterior: trebuie să ai un coș de reforme plin și o realitate credibilă în spate, pe care mai apoi s-o poți comunica.

■ **Înțeleg că, la Bruxelles, lumea nu stă non-stop cu ochii pe Republica**

Moldova, și totuși, s-a resimțit vreo învioreare? Noi am resimțit-o, bunăoară, prin faptul că s-a revenit la discuția despre deblocarea sprijinului financiar, dar și legat de alte subiecte mesajele Uniunii Europene au devenit mai clare și mai optimiste.

■ Da, așa spune că s-a resimțit o mică învioreare care, înainte de toate, se datorează schimbării produse la Chișinău: un nou guvern, care a anunțat clar că intenționează să dinamizeze relațiile cu UE, și să găsească soluții la problemele ce au condus de facto la blocarea finanțării, a generat și semnale de deschidere din partea UE. Pașii următori, însă, oricum vor depinde de evoluțiile interne din Republica Moldova.

■ **În ce măsură ar trebui să ne îngrijoreze faptul că, după alegerile pentru Parlamentul European, vom avea o altă componentă a Comisiei Europene?**

■ Înainte de toate, țin să menționez că avem o majoritate proeuropeană clară în Parlamentul European, chiar dacă forul legislativ este mai fragmentat - s-au întărit Verzii și Liberalii, iar Popular-europenii și Socialiștii au scăzut - și chiar dacă euroscepticii populiști au mai crescut cu câteva locuri. În ceea ce ține Republica Moldova, poziția UE față de Republica Moldova nu se va schimba fundamental. Dimpotrivă, mă aștept la mai multă continuitate, în baza Acordului de Asociere existent. Singura schimbare care poate și trebuie să survină ține de eliminarea lacunelor ce au dăunat relațiilor și au condus la suspendarea fondurilor europene, ceea ce ar putea genera sporirea ajutorului acordat de UE și chiar dezvoltarea unor noi zone de cooperare. Ceea ce contează cel mai mult - și voi repeta insistent asta - în relația UE cu

Republica Moldova, Ucraina, Georgia sau alte state este tocmai ceea ce întâmplă în respectivele state, cât de funcționale sunt și câte eforturi fac. Sigur, Uniunea Europeană este interesată de Republica Moldova, care este un vecin direct și ultimele interacțiuni dintre oficialii de la Chișinău și cei ai UE dovedesc asta. Dar intensitatea oricăror relații depinde de ce face și celălalt actor.

Pentru a avea perspectiva europeană, Republica Moldova trebuie să devină cu adevărat o poveste de succes

■ **Cum se văd lucrurile în plan regional? Alegerile care au fost și cele care vor fi în Ucraina, schimbarea Puterii în Republica Moldova, votul lui Andrei Năstase la Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei care a cam tensionat dialogul Chișinăului cu vecinul său estic, un președinte care nu a renunțat la afirmația sa precum că Rusia are dreptul asupra Crimeii... La ce să ne așteptăm?**

■ Uniunea Europeană dezvoltă relații bilaterale cu fiecare stat din această regiune - de zece ani, prin Parteneriatul Estic - și este interesată în continuarea reformelor, consolidarea statului de drept, reforma justiției și combaterea corupției. În acest context, bunele relații dintre statele propriu-zise sunt esențiale. Între Republica Moldova și Ucraina evident că există sensibilități, dar există și posibile puncte de conexiune ce pot fi și trebuie dezvoltate. Ucraina este un mare vecin al Republicii Moldova și Chișinăul ar trebui să fie interesat în dezvoltarea unor bune relații cu Kievul, mai ales că e și problema transnistreană la mijloc. Sigur, există lucruri care irită, precum votul de la APCE sau declarațiile anterioare ale Președintelui Dodon, iar prin aceasta Republica Moldova a trimis

mesaje contradictorii între ce spunea președintele și ce spunea Guvernul. Nu cred că, între timp, dl Dodon și-a revizuit poziția față de Crimeea. Dar ar trebui cel puțin să renunțe la luări de atitudine total neconstructive și care încalcă dreptul internațional. Aceste „aventuri de susținere” a Rusiei în detrimentul vecinului direct al Republicii Moldova nu fac bine țării. Trebuie să înțelegi sensibilitățile vecinilor și să le gestionezi în mod profesionist.

■ **Și dacă e să ne referim la vecinul nostru vestic..., de ce a ezitat România să recunoască noua guvernare de la Chișinău? O fi vorba de relația PDM-PSD?**

■ Cred că e mai mult decât această relație, deși România a fost criticată pe bună dreptate pentru bâlbâiala privind situația de la Chișinău. Mai ales că declarația lui Teodor Meleșcanu mergea în cu totul altă direcție decât cea a Uniunii Europene. Dar, în definitiv, poziția oficială a Bucureștiului a fost una de susținere a deciziilor de la Chișinău. De aici și presupunerea că la mijloc a fost mai mult decât PSD, PD, Plahotniuc și alte alianțe. Aș zice că, mai curând, erau niște îngrijorări legitime din partea Bucureștiului, care țin de faptul că România vede Rusia puțin altfel decât se vede aceasta de la Chișinău. La fel, România ia în calcul declarațiile antiromânești repetate ale președintelui Dodon și cu siguranță la București nu există un prea mare entuziasm să vadă instalate în poziții-cheie persoane ca Zinaida Greceanîi, care s-a numărat printre capii regimului comunist, atunci când au existat momente dificile în relația dintre cele două state de pe Prut - așa cum a fost anul 2009, bunăoară. În definitiv, sunt lucruri importante pentru România și din perspectiva securității ei naționale. Poate că la Chișinău dl Dodon pare un politician care spune multe, face

puține și nu trebuie băgat în seamă. Dar Bucureștiul s-ar putea să vadă puțin diferit lucrurile, mai la rece decât euforia că „am scăpat de Plahotniuc”. Și faptul că Igor Dodon preia, într-un fel sau altul, instituțiile de forță ridică niște întrebări, gen: Ce se întâmplă pe cooperarea cu Serviciul de Securitate? Ce se întâmplă cu cooperarea în domeniul militar? Oare nu cumva toate informațiile secrete circulă acum liber la Moscova?.. Deci, bănuiesc că de aici a venit șovăiala României, nu din altă parte.

■ **Cum ați califica Președinția României la Consiliul Uniunii Europene, care se încheie la 30 iunie? Și care va fi vocea României în regiune și în plan european?**

■ Depinde din ce punct de vedere ne uităm. Tehnic, rezultatele sunt decente, căci s-a reușit negocierea și închiderea mai multor dosare legislative care erau în lucru. A fost și un context favorabil, în ultimele luni de activitate a Parlamentului European, când a existat și din partea celorlalte state dorința de a finaliza dosarele „coapte”. În același timp, dacă privim la un context general, care ține de cadrul politic, de imaginea României în UE și de așteptările sau de potențialul acestei Președinții, așa zice

că avem mai degrabă un eșec sau, cel puțin, o șansă ce nu a fost fructificată. Căci România a fost preocupată de Liviu Dragnea și cum să evite trimiterea lui la închisoare, fapt care a dezvoltat un conflict cu instituțiile europene și a condus la mesaje antieuropene, chiar xenofobe pe alocuri, ceea ce nu a contribuit la imaginea țării în UE. Dimpotrivă, Bucureștiul a părut că se îndreaptă în direcția Ungariei și Poloniei, într-un grup al statelor problematice. Acest lucru a fost evitat parțial pe final, după arestarea dlui Dragnea. Prin urmare, da, rezultate tehnice decente. Dar a rămas nevalorificarea unei oportunități ce apare o dată la 14 ani și care sigur ne-ar fi oferit șansa de a ne poziționa altfel, de a ne îmbunătăți imaginea, de a transmite un alt fel de mesaj Europei decât cel că încă suntem un stat cu diverse probleme.

■ **Că tot ați pomenit de cei zece ani ai Parteneriatului Estic. S-a vorbit nu o dată în ultimele luni despre necesitatea de a-l revedea puțin, de a-l redefini, re-, re-... Credeți că e vreo șansă să se schimbe abordarea asta de vecin spre aderare?**

■ Nu pe termen scurt. Este suficient să ne uităm la contextul general din UE, la problemele existente și la subiectele

ce-i interesează pe liderii europeni, și apoi la pozițiile lor față de relațiile cu vecinii apropiați, ca să vedem că nu există un apetit prea mare pentru extindere. Din multe și diferite motive - dar punctul de plecare oricum e acesta. Chiar și cu extinderea în Balcanii de Vest sunt amânări și ele țin atât de evoluțiile din țările respective, cât și de problemele interne ale comunitare. În același timp... tratatele europene spun foarte clar că, pentru a deveni membră UE, o anumită țară trebuie să se afle în Europa. Și Republica Moldova, și Ucraina sunt în Europa, deci nu există interdicții legale de a nu avea această perspectivă europeană. Dacă Republica Moldova devine un stat funcțional și prosper, va veni și schimbarea de atitudine din partea UE. Așadar, pentru a avea această perspectivă europeană, Republica Moldova trebuie să devină cu adevărat o poveste de succes.

■ **Sperăm să se întâmple, măcar din a doua încercare. Mulțumim pentru interviu.**

Sorina Ștefârță
Bruxelles, 28 iunie 2019

Opinia expertului

Dionis Cenușa: „Primăvara anti-oligarhică” sau iluzii temporare în Moldova, Ucraina și Georgia

Transformările politice de la Chișinău au readus Republica Moldova nu doar pe agenda cancelariilor internaționale, ci și în atenția analiștilor, care păreau să se fi plictisit deja de „stabilitatea” confortabilă, dar care nu prea genera progres pentru țară. Schimbarea Puterii și primele acțiuni ale acesteia sunt monitorizate atent, iar experții nu au pregetat să le dea o apreciere inclusiv din perspectivă comparativă. Vă propunem, în contextul dat, analiza semnată de Dionis Cenușa pentru Info-Prim Neo, potrivit căruia evenimentele din țara noastră completează tendințele regionale din cadrul Parteneriatului Estic.

Demontarea regimurilor oligarhice, forța motrice a restructurării scenei politice

Statele din vecinătatea estică a Uniunii Europene parcurg astăzi transformări democratice importante, ale căror ireversibilitate necesită verificare în timp. Atât în Ucraina, cât și în Republica Moldova și Georgia, retorica anti-oligarhică reprezintă elementul dominant al schimbărilor politice. În Ucraina, președintele nou-ales al țării, Volodymyr Zelensky, a promis reînnoirea politicii ucrainene ([Guardian, 22 aprilie 2019](#)), prin care se subînțelegea distanțarea actului de guvernare de influența oligarhilor, prezentă pe timpul și înainte

de președinția lui Petr Poroșenko. La Chișinău, constituirea unei coaliții (geo) politice anti-oligarhice a determinat abandonarea puterii de către PDM, iar demontarea vechiului regim oligarhic, subordonat lui Vladimir Plahotniuc, a devenit forța motrice a restructurării scenei politice ([IPN, 17 iunie 2019](#)). Concomitent, în Georgia, criza politică pune presiuni enorme asupra sistemului oligarhic. Toleranța excesivă a guvernanților georgieni față de prezența politicului rusesc, urmată de reprimarea violență a protestelor, au angrenat nemulțumirile societății civile și opoziției față de ocupația rusă și dependența deciziilor politice de planurile oligarhului Bidzina Ivanishvili ([OC-media, 28 iunie 2019](#)).

Revolta politică împotriva oligarhilor este cauzată de expansiunea neconținută a influenței oligarhice din contul libertăților civile, politice și economice ale celorlalte părți ale „contractului social” - opoziție,

mediu de afaceri, societate civilă, cetățeni. În același timp, s-a intensificat condiționalitatea externă și dinamica cerințelor cetățenilor, prin folosirea rețelelor de socializare pentru supravegherea politică. De asemenea, factorul geopolitic a marcat profund - intenționat sau accidental - jocurile de putere din cele trei țări. Deschiderea UE față de reformele liberale i-a validat în mod automat pe candidații și forțele politice dedicate angajamentelor față

de Acordul de Asociere. Implicarea Rusiei a variat în funcție de țară, context politic și pârghiile de influență disponibile.

Transformări garnisite cu ambiții rusești

În cazul Ucrainei, propaganda rusă a promovat activ candidatura lui Zelensky. Ca urmare, discursul despre necesitatea păcii cu Federația Rusă ([Radio Free Europe, 4 iunie 2019](#)) a înlocuit eforturile direcționate spre consolidarea identității ucrainene și poziționarea intransigentă față de agresiunea Moscovei.

Îndemnați de către decidenții ruși, Socialiștii din Republica Moldova au creat o coaliție cu forțele pro-europene, care a contribuit la depășirea crizei politice și ulterioara înlăturare de la putere a oligarhului Vladimir Plahotniuc. Astfel, Rusia a reușit să elimine actorii politici,

considerați drept motiv al degradării relațiilor moldo-ruse ([Newsmaker, 24 iunie 2019](#)). Pe lângă faptul că a scos din ecuație o forță politică imprevizibilă și distructivă, Moscova a fertilizat terenul pentru ascensiunea forțelor politice pro-ruse în Republica Moldova.

În Georgia, ambițiile rusești depind de politica de normalizare a relațiilor ruso-georgiene, încurajată din 2013, când oligarhul Ivanishvili deținea funcția de premier ([TASS, 8 august 2013](#)). Din aceste considerente, impactul protestelor anti-rusești, deși constituie un aspect neplăcut pentru Rusia, ar putea genera beneficii neobservate la prima vedere. Or, cedările lui Ivanishvili legate de revenirea la votul proporțional și eliminarea oricărui prag electoral vor liberaliza accesul în legislativul georgian pentru toate partidele, inclusiv cele pro-ruse. Acest lucru ar putea fragmenta, destabiliza, slăbi și respectiv discredita parlamentul georgian. Trebuie să remarcăm că transformările politice din cele trei țări asociate cu UE sunt mai puțin revoluționare decât cele observate în Armenia pe parcursul lui 2018, unde premierul Nikol Pashinyan [a obținut majoritatea absolută](#) în parlament (88 din 132 de mandate în total) și domină Executivul. Cu toate acestea, dinamica politică din Ucraina, Republica Moldova și Georgia pare să oglindească câteva secvențe din politica armeană recentă.

Fortificarea instituțiilor, ca soluție pentru diminuarea factorului extern

Din punct vedere strategic, premierul moldovean Maia Sandu a ales să fortifice instituțiile pentru a diminua factorul rusesc ([ZDG, 28 iunie 2019](#)). Intenția de a pune accent pe cooperarea economică, renunțând la orice tip de confruntare politică artificială, domină dispoziția generală în cadrul coaliției de guvernare de la Chișinău. Același tip de argumentare a fost propus de Pashinyan, pentru care prioritară este sporirea suveranității și

independenței față de actori precum Rusia ([Euronews, 8 martie 2019](#)). În ambele cazuri, sunt favorizate acțiunile de combatere a corupției și demontarea schemelor oligarhice, dar și intensificarea relațiilor cu UE, care pentru Republica Moldova înseamnă reanimare guvernării democratice și sprijinirea reformelor ([Radio Chișinău, 28 iunie 2019](#)).

Coagularea unei forțe politice pe linia puterilor executive și legislative are loc la Kiev. Președintele Zelensky tinde să creeze sprijin în Legislativ prin intermediul formațiunii sale „Slujitorul Poporului”, care la anticipatele din 21 iulie 2019 ([Radio Free Europe, 20 iunie 2019](#)) ar putea obține peste jumătate din cele 450 de mandate în Radă, cu circa 50% din voturi prognozate în sondaje ([Unian, 14 iunie 2019](#)). Același efect a fost urmărit de premierul Pashynian, care a demisionat în octombrie 2018 pentru a declanșa alegeri, la care Blocul său „Pasul Meu” a obținut peste 70% din voturi ([BBC, 10 decembrie 2018](#)).

Obținerea cedărilor din partea guvernării prin intermediul protestelor este o caracteristică destul de comună pentru Georgia și Armenia. Deși de o intensitate mai mică decât cele post-electorale din Armenia în 2018, protestele de la Tbilisi a demonstrat utilitate democratică. Provocate, inițial, de condamnarea factorului rusesc, protestele din iunie 2019 au forțat regimul lui Ivanishvili să accepte o retragere. Astfel, spicherul Parlamentului, Irakli Kobakhidze, a demisionat ([DW, 21 iunie 2019](#)), iar Ivanishvili a acceptat una dintre revendicările majore ale protestatarilor - reinstituirea votului proporțional pentru scrutinul din 2020, cu patru ani mai devreme decât propus anterior ([OC-media, 24 iunie 2019](#)).

Avansarea democratică din Georgia, Ucraina și Republica Moldova are un caracter temporar deocamdată și trebuie să producă rezultate tangibile pentru a deveni începutul unei „primăveri anti-oligarhice” reale, profunde și de durată.

În Republica Moldova, reformele au nevoie de sistematizare. De-oligarhizarea sistemului politic și economic trebuie să implice atât măsuri curative contra efectelor regimului Plahotniuc, cât și setarea unor mecanisme preventive solide, ce ar contracara orice influențe oligarhice pe viitor. În Ucraina, președintele Zelensky trebuie să renunțe la promovarea guvernării informale prin aranjamente dubioase cu oligarhii ([Unian, 21 iunie 2019](#)). Din contra, preocuparea președintelui ucrainean și ale viitoarei majorități parlamentare subordonate acestuia trebuie să devină întărirea instituțiilor și legilor împotriva ingerințelor oligarhice. În același timp, după reintroducerea votului proporțional și coborârea pragului electoral până la zero, opoziția politică și societatea civilă georgiană urmează să asigure că legislația electorală previne orice finanțare netransparentă a partidelor politice. În caz contrar, Ivanishvili își va menține în forță exponenții politici, iar legislativul georgian va fi penetrat de partide cu contabilitate și surse de finanțare dubioase, inclusiv din Federația Rusă.

Mai curând „re-distribuție”, decât revoluție

Regimul condus de oligarhul Plahotniuc este în continuă descompunere ([IPN, 17 iunie 2019](#)), iar Partidul Democrat începe convertirea în partid „socialist de tip european” ([NewsMaker, 29 iunie 2019](#)). Coaliția Socialiștilor cu Blocul ACUM folosește autoritatea politică pentru a intensifica decuplarea instituțiilor de influențele anterioare ale Partidului Democrat ([3 DCFTA, iunie 2019](#)). Premierul Maia Sandu, cu sprijinul majorității în Parlament, aplică o „lustrație” politică tactică cu scopul de a curăța sistemul de persoanele loiale regimului oligarhic și a-i înlocui cu persoane integre, pe bază de concurs deschis. Cu pași rapizi se încearcă de-oligarhizarea și, totodată, depolitizarea instituțiilor care au manifestat cel mai mult sprijin instituțional și politic fostei guvernări.

În mod practic, se exercită presiune, în limitele acceptate de lege, pentru deschiderea instituțiilor și eliminarea exponenților defectuoși acolo unde au fost descoperite semne clare de subordonare decizională și facilitare a schemelor de corupție, din care a beneficiat pe verticală centrul oligarhic. Astfel, în doar câteva săptămâni de la preluarea puterii de către coaliția PSRM-ACUM, au demisionat toți judecătorii Curții Constituționale, directorul Centrului Anti-Corupție, șefia Inspectoratului General de Poliție, directorul Agenției Proprietăți Publice, șeful Serviciului de Informații și Securitate. Miza noii guvernări este să-l demită pe procurorul general, Eduard Harujen, al cărui mandat expiră în 2020, și care încă rezistă presiunilor politice și publice (deja s-a produs, n.r.).

O altă prioritate este schimbarea componenței Comisiei Electorale Centrale, în paralel cu modificarea legislației electorale pentru a reveni la votul proporțional, care face posibilă demiterea membrilor CEC de către Parlament fără decizia instanțelor de judecată ([Europa Liberă, 18 iunie 2019](#)). Teoretic, eliberarea procuraturii și CEC-ului de exponenții vechi va permite conectarea instituțiilor la noua agenda politică, unde prevalează independența reală a instituțiilor.

Tranziția pașnică a puterii și constituirea unei guvernări care îmbină elemente de luptă politică, accente tehnocratice și actori apolitici, regenerează substanțial

scena. Maia Sandu și Andrei Năstase se contrabalansează reciproc în Guvern, iar PSRM moderează în Parlament zelul pro-reformă al ACUM. Defectele guvernării anterioare obligă Executivul să amelioreze aspectele tehnice de conducere, chiar dacă este dominat puternic de instincte anti-Plahotniuc. Iar rivalitățile politice în interiorul ACUM și între PSRM și ACUM sunt diluate de instalarea unor decidenți mai curând apolitici în circa 1/3 din ministere (Finanțe, Economie și Infrastructură, Afaceri Externe și Integrare Europeană, Justiție).

De facto, procesul de-oligarhizării a primit calificative premature de „revoluție”.

În realitate, Republica Moldova trece printr-o nouă re-distribuire a puterii politice, care nu ar fi fost posibilă fără de concertul puterilor externe, iar în mod particular - fără de calculele strategice ale Rusiei. Persistența factorului extern a amânat emanciparea politică a cetățenilor moldoveni care, spre deosebire de cei din Georgia, Ucraina sau Armenia, sunt puși pe plan secundar. Din aceste considerente, totul se rezumă la un transfer de putere și un proces de restabilire a funcționalității instituționale, și mai puțin la o revoluție, în mod expres și deschis solicitată de către public. Coaliția PSRM-ACUM este într-o fază delicată de exercitare a puterii politice, deoarece este animată preponderent de antipatia față de oligarhul Vladimir Plahotniuc. Cât mai devreme posibil, de-oligarhizarea derulată în prezent trebuie transformată într-un

mecanism permanent de protecție a instituțiilor împotriva oricăror ingerințe oligarhice.

În loc de concluzii...

Tranziția pașnică a puterii în Republica Moldova nu reprezintă nici pe departe o manifestare revoluționară de jos în sus, ci mai degrabă o consecință drastică, deși firească, a izolării externe a oligarhului Plahotniuc. Procesele inițiate de noua Putere urmăresc atât înlăturarea influențelor informale asupra instituțiilor de stat, cât și repararea erorilor de guvernare comise de guvernarea precedentă.

Evenimentele politice din Republica Moldova completează tendințele regionale din cadrul Parteneriatului Estic unde, după Armenia în 2018, au fost clătinate regimurile oligarhice din Ucraina și Georgia. Totuși, diminuarea influenței oligarhice trebuie să reprezinte un obiectiv permanent și exhaustiv și, în niciun caz, o acțiune temporară ce vizează un singur oligarh. În definitiv, odată cu eliberarea instituțiilor de sub influențe oligarhice, acestea trebuie reformate și populate cu personal integru și apolitic, pentru a înfrunta cu succes influențele politice de orice tip și culoare. Schimbările esențiale, de sistem, trebuie realizate cât mai repede, dar neapărat în stil transparent și participativ, pentru a beneficia la maxim de perioada calmă în conviețuirea atipică între PSRM și ACUM.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europeanizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.